

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1958

۸۷/۱۰/۱۰۴۷۴۴
۸۷/۱۰/۱۱۲۰

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع:

بررسی رابطه منبع کنترل و خودپنداره با ترس از موفقیت در بین

دانشجویان دختر کارشناسی دانشگاههای دولتی تهران در سال ۸۶-۸۵

استاد راهنما:

سرکار خانم دکتر مهرانز شهرآرای

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد نقی فراهانی

پژوهشگر:

مریم پاک طینت

۱۳۸۷ / ۱۸ / ۱۱۹۱

۱۵۰۲۶۶

تشکر و قدر دانی

در این جا لازم است از تمام کسانی که مرا در این امر یاری کردند ، تشکر و قدر دانی کنم ، زیرا با همکاری این عزیزان توانستم تحقیق حاضر را به پایان رسانم :

از استاد گرامی سرکار خانم دکتر شهر آرای ، راهنمای این تحقیق که در تمام مراحل تحقیق رهنمودهای ارزنده ای ارائه کردند سپاسگزاری می کنم .

از استاد گرامی جناب آقای دکتر فراهانی که از ارائه هیچ گونه راهنمایی و کمک دریغ نکردند تشکر و قدر دانی دارم .

از استاد ارجمند جناب آقای دکتر فرزاد که روش پژوهش علمی و اخلاقی را در حضورشان آموختم کمال تشکر دارم .

از استاد گرامی جناب آقای دکتر محمد خانی که داوری این پایان نامه را بر عهده داشتند سپاسگزارم .
با تشکر از مدیر گروه محترم گروه روانشناسی جناب آقای دکتر مرادی که همیشه با تلاش و پیگیریهای خود موانع و مشکلات را از سر راه دانشجویان کنار می زند .

و بالاخره از دوستان عزیزم و خانم دانیالی و تمام کسانی که در طول تحصیل همراهم بودند، صمیمانه سپاسگزارم .

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم که سه حرف عشق را

بی منت نثار کودکی ام کردند

و به همسر عزیزم که حضور گرمش ماوای

صلابت قدمهایم بود.

بسمه تعالی

صورتجلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم مریم پاک طینت دانشجوی رشته روان شناسی تربیتی دانشکده روان شناسی و علون تربیتی تحت عنوان « بررسی رابطه منبع کنترل خود پنداره با ترس از موفقیت در بین دانشجویان دختر دانشگاه دولتی تهران در سال ۸۵ - ۸۶ » در ساعت ۱۰ روز چهارشنبه ۸۷/۳/۳۰ در محل سالن مولتی مدیا با حضور هیأت داوران پس از دفاع با نمره ۱۹/۵ و با درجه عالی مورد قبول قرار گرفت.

هیأت داوران

استاد راهنما: خانم دکتر مهرناز شهرآرای

استاد مشاور: جناب آقای دکتر محمدنقی فراهانی

استاد داور داخلی: جناب آقای دکتر شهرام محمد خانی

استاد داور خارجی: جناب آقای دکتر فرزانه

مدیر گروه و نماینده تحصیلات تکمیلی

جناب آقای دکتر علیرضا مرادی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: طرح پژوهش

۱	مقدمه
۲	بیان مسئله
۷	ضرورت و اهمیت مسئله
۸	اهداف
۸	فرضیه ها
۹	تعاریف مفهومی و عملیاتی
۱۳	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل دوم: پیشینه پژوهش

۱۷	مقدمه
۱۸	تعریف ترس از موفقیت
۱۹	نظریه های ترس از موفقیت از دیدگاه روان شناسان
۲۴	فرهنگ و ترس از موفقیت
۲۷	ترس از موفقیت در زن
۲۸	تعریف خودپنداره
۲۹	ویژگی های خودپنداره جوان
۳۰	نظریه های خودپنداره
۳۳	تعریف منبع کنترل
۳۳	دیدگاه راتر
۳۵	دیدگاه لونسون
۳۶	رابطه بین خودپنداره و ترس از موفقیت
۳۷	رابطه بین منبع کنترل و ترس از موفقیت
۳۹	رابطه بین منبع کنترل و خودپنداره
۴۱	جمع بندی

فصل سوم: روش پژوهش

۴۳	مقدمه
۴۳	روش تحقیق
۴۳	جامعه آماری
۴۴	حجم نمونه
۴۵	روش نمونه گیری
۴۶	ابزارهای اندازه گیری
۵۴	تحلیل عاملی پرسشنامه ترس از موفقیت
۵۶	عامل یابی اکتشافی
۶۰	تحلیل عاملی تاییدی
۶۳	شیوه اجرای تحقیق
۶۵	روش های تجزیه و تحلیل آماری

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۶۹	بخش اول: یافته های توصیفی
۶۹	بخش دوم: یافته های استنباطی

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۸۱	مقدمه
۸۱	بحث و نتیجه گیری
۹	محدودیت های پژوهش
۹	محدودیت های خارج از کنترل پژوهشگر
۹	محدودیت های در کنترل پژوهشگر
۹۱	پیشنهاد های پژوهش
۹۱	پیشنهادات برای پژوهش های آینده
۹۲	پیشنهادات کاربردی

فهرست منابع

پیوست

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره (۳-۱) تعداد کل حجم نمونه و تعداد تخصیص نمونه در هر دانشگاه.....	۴۵
جدول شماره (۳-۲) شاخص های آماری اولیه پرسش های مقیاس ترس از موفقیت از طریق تحلیل مولفه ها..	۵۷
جدول شماره (۳-۳) ماتریس عاملی سه گانه پس از چرخش واریماکس.....	۵۹
جدول شماره (۳-۴) مهمترین پارامترهای تحلیل عاملی تاییدی سازه ترس از موفقیت	۶۱
جدول شماره (۳-۵) شاخص های نیکویی برازش مربوط به تحلیل عاملی ترس از موفقیت.....	۶۳
جدول شماره (۴-۱) شاخص های توصیفی آزمودنی ها در متغیرهای سه گانه تحقیق.....	۶۹
جدول شماره (۴-۲) همبستگی های متقابل بین متغیرهای پیش بین و ملاک.....	۷۰
جدول شماره (۴-۳) تحلیل واریانس برای رگرسیون ترس از موفقیت (منافع موفقیت) از روی پیش بین.....	۷۳
جدول شماره (۴-۴) خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش بینی ترس از موفقیت (منافع موفقیت) از روی منبع کنترل درونی.....	۷۴
جدول شماره (۴-۵) ضرایب حاصل از رگرسیون گام به گام متغیر منبع کنترل درونی برای ترس از موفقیت (منافع موفقیت).....	۷۴
جدول شماره (۴-۶) تحلیل واریانس برای رگرسیون ترس از موفقیت (هزینه موفقیت) از متغیرهای پیش بین.....	۷۵
جدول شماره (۴-۷) خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش بینی ترس از موفقیت (هزینه موفقیت) از روی منبع کنترل بیرونی (افراد قدرتمند) و خودپنداره.....	۷۶

جدول شماره (۴-۸) ضرایب حاصل از رگرسیون گام به گام متغیرهای پیش بینی کننده ترس از موفقیت (هزینه

موفقیت)..... ۷۷

جدول شماره (۴-۹) تحلیل رگرسیون برای رگرسیون ترس از موفقیت (نگرش به موفقیت) از روی متغیرهای

پیش بین ۷۹

جدول شماره (۴-۱۰) خلاصه تحلیل رگرسیون برای پیش بینی ترس از موفقیت (نگرش به موفقیت) از روی

منبع کنترل بیرونی (افراد قدرتمند) و خودپنداره..... ۸۰

جدول شماره (۴-۱۱) ضرایب حاصل از رگرسیون گام به گام متغیرهای پیش بینی کننده ترس از موفقیت

(نگرش به موفقیت) ۸۱

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۵۸.....	نمودار شماره (۳-۱) طرح اسکری (صخره ای) مربوط به عامل های مقیاس ترس از موفقیت.....

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی رابطه خودپنداره و منبع کنترل با ترس از موفقیت بود. نمونه شامل ۴۰۰ دانشجوی بود که پرسشنامه های ذیل را تکمیل کردند: پرسشنامه ترس از موفقیت - FOSS - (زوکرمن و آلیسون، ۱۹۷۶)، پرسشنامه منبع کنترل I . P . C (لونسون، ۱۹۷۳) و پرسشنامه خودپنداره (فیتس، ۱۹۶۵). متغیرهای مستقل بررسی شده خودپنداره و منبع کنترل می باشد و متغیر مستقل ترس از موفقیت است. در این تحقیق از روش رگرسیون گام به گام استفاده شده است. نتایج نشان داد: افرادی که منبع کنترل بیرونی دارند، نسبت به افرادی که منبع کنترل درونی دارند دارای ترس از موفقیت بیشتری هستند. افرادی که خودپنداره منفی دارند، دارای ترس از موفقیت بیشتری هستند. بین خودپنداره و سه خرده مقیاس ترس از موفقیت یعنی نگرش به موفقیت، همچنین هزینه موفقیت و منافع موفقیت رابطه معناداری وجود دارد. بین منبع کنترل بیرونی و نگرش به موفقیت رابطه معنادار است. بین منبع کنترل بیرونی و هزینه موفقیت رابطه معنادار وجود دارد. بین منبع کنترل درونی و منافع موفقیت رابطه معنادار وجود دارد.

فصل اول
کلیات پژوهش

مقدمه

سالهای متمادی است که محققین با بهره گیری از پژوهش های تجربی به بررسی انگیزه پیشرفت و کسب موفقیت در زنان پرداخته اند ، و بر این اساس مدل های مختلفی برای توصیف چگونگی شکل گیری انگیزه پیشرفت یا علل عدم گرایش به آن ارائه نموده اند. ولی هیچ کدام از این مدلها نتوانسته اند به طور روشن به سئوالات گسترده ای که در این مورد وجود دارد پاسخ دهند. یکی از ابهامات موجود در رفتار پیشرفت ، وجود رفتارهایی در چهارچوب ترس از موفقیت است (تامکویز و باس^۱، ۲۰۰۰). ترس از موفقیت به شیوه های مختلفی در روان تحلیل گری ، انسان گرایی ، نظریه های انگیزشی و حتی جامعه شناسی توصیف شده است . اما علی رغم پژوهش های فراوان و قابل توجهی که در خصوص ترس از موفقیت انجام گرفته و منجر به نظریه های متنوع گردیده است ، هنوز سئوالات و نکات مبهمی وجود دارد (تامکویز و باس ، ۲۰۰۰؛ کریشمان و سوینی^۲، ۱۹۹۸). از این رو ، لازم است پژوهشگران به تحقیق بیشتری در مورد ترس از موفقیت بپردازند تا به فهم بیشتر این سازه و ارتباط آن با برخی دیگر از سازه های فردی کمک شود.

^۱ Tomkiewicz . J & Bass . K.

^۲ Krishman .A & Sweeney .C . J.

بیان مسئله:

یکی از سازه های نظری بسیار جالب در انگیزش پیشرفت ، ترس از موفقیت می باشد . ترس از موفقیت عمدتاً برآیند تجربه اضطراب ، توسط افرادی است که در موقعیت فشارزا قرار می گیرند و تمایل دارند عواطف منفی را تجربه کنند (کارابنیک و مارشال^۱، ۱۹۹۲).

ترس از موفقیت که درون نظریه انتظار - ارزش اتکینسون (۱۹۶۴) قرار گرفته است ؛ نیروی انگیزه دوری از موفقیت ، احتمال موفقیت و ارزش تشویقی منفی موفقیت تعریف شده است (فرولیچ^۲، ۱۹۶۶).

اتکینسون (۱۹۷۰) ترس از موفقیت را گرایش شخصی نسبتاً پایدار در انگیزه اجتناب از موفقیت می داند که بر تصورات مبتنی بر پیامدهای منفی واقعی و پیش بینی حاصل از موفقیت استوار است و خصیصه شخصی آموخته شده در اوایل زندگی است (پتری^۳، ۱۹۹۶).

هورنر که (۱۹۷۴) اولین تلاش را برای مطالعه ترس از موفقیت به طور تجربی انجام داد ، آن را گرایش برای مضطرب شدن در مورد پیشرفت و موفقیت دانست ، چرا که این افراد گمان می کنند که پیامدهای منفی نتیجه ای از موفقیت است (گریگوری^۱، ۲۰۰۱).

^۱-Karabenich. S. & Marshall. J.

^۲-Froelich. R. L.

^۳- Petri. H.

یکی از سازه هایی که می تواند با ترس از موفقیت رابطه داشته باشد منبع کنترل است (فرولیچ ، ۱۹۹۶ ؛ سیپل^۲، ۱۹۹۵).

مفهوم منبع کنترل را اولین بار جولیان راتر مطرح کرد . او این مفهوم را برای آشکار نمودن تفاوت های فردی در عقاید افراد نسبت به منبع تقویت معرفی نمود (برو و کرانو^۳، ۱۹۹۲).

راتر (۱۹۹۰) معتقد است افرادی که موفقیتها و شکستهای خود را به کوشش یا توانایی شخصی نسبت می دهند ، افراد دارای منبع کنترل درونی اند و گروهی که موفقیتها و شکستهای خود را معمولاً به عوامل بیرون از خود ، مانند بخت و اقبال یا دشواری تکلیف ، نسبت می دهند افراد دارای منبع کنترل بیرونی می باشند.

طبق نظریه یادگیری اجتماعی ، افرادی که ترس از موفقیت دارند ، وقتی در موقعیتی قرار می گیرند که امکان موفقیت وجود دارد ، از طریق یادگیری مشاهده ای خودشان را با افرادی که این مراحل را طی کرده اند ، اما از طرف دیگران و اجتماع بازخورد خوبی دریافت نکرده اند _ افرادی که در این موقعیتها موفق نشده اند _ مقایسه می کنند. این افراد با تعمیم این دو موقعیت ، احساس می کنند خودشان نیز موفق نخواهند شد . این تعمیم تاثیر مخرب و منفی روی موفقیتشان خواهد گذاشت (میدجلی و آبرامز ، ۲۰۰۷).

^۱-Gregory . T.

^۲-Sipple . F. A .

^۳-Brewer . B & Crano . D.

در تحقیقی که فرولیچ (۱۹۹۶) انجام داده است به این نتیجه رسیده که افرادی که منبع کنترل بیرونی دارند ، کسانی هستند که دشواری تکلیف و شانس را دلیل شکست خود می دانند و مسئولیت شخصی کمی برای موفقیت قبول می کنند . این افراد شبیه کسانی هستند که ترس از موفقیت را تجربه می کنند. به بیان دیگر ، کسانی که دارای ترس از موفقیت هستند ، نسبت به کسانی که ترس از موفقیت ندارند، منبع کنترل بیرونی تری دارند . افرادی که ترس از موفقیت دارند ، معتقدند که تقدیر ، شانس ، افراد مهم دیگر و نیروهای بیرونی عمل و رفتار آنها را کنترل می کند و به آنها برای موفقیت یا شکست پاداش می دهند. سیل (۱۹۹۵) در تحقیقی دریافت که بین ترس از موفقیت و منبع کنترل بیرونی رابطه مثبت وجود دارد و افراد دارای ترس از موفقیت بالا، معتقدند دیگران عمل و رفتارشان را کنترل می کنند.

از طرف دیگر ، به نظر هاگ و رنزولی^۱ (۱۹۹۳) ، درک و انتظاری که هر فرد از توانایی های خود در زمینه تحصیلی یا سایر زمینه های مربوط به مفهوم خود دارد ، می تواند تا حدی تعیین کننده موفقیتها و شکستهایش باشد. این درک و انتظار ، به خود پنداره ای^۲ که فرد از خود دارد اشاره می کند . برن (۱۹۸۴) ؛ به نقل از هاگ و رنزولی ، (۱۹۹۳) که خود پنداره را به عنوان تصویری که فرد از خود دارد تعریف می کند ، معتقد است

^۱-Hoge . R . D . & Renzulli . J . S .

^۲-self-concept

خود پنداره نگرشها ، احساسات و دانش ما درباره توانایی ، مهارت و قابلیت پذیرش اجتماعی مان را در بر می گیرد . در واقع خود پنداره می تواند تمامی ابعاد شناختی ، ادراکی ، عاطفی فرد را در بر گیرد .

در بررسی ارتباط بین خود پنداره و ترس از موفقیت ، تحقیقات (پتی^۱، ۱۹۹۲ ؛ استالی^۲، فاسکو^۳ و گروب^۴، ۱۹۹۷) نشان می دهد که کسانی که خود پنداره پایینی دارند ، نسبت به کسانی که خود پنداره آنها بالاست دارای ترس از موفقیت زیادتری هستند .

از نظر راجرز^۵ (۱۹۵۱) ؛ به نقل از وود، هیلمن و ساویلوکی^۶، (۱۹۹۶) خود پنداره از طریق تعامل فرد با محیط و درون فکنی ارزشها و مفاهیمی از دیگران شکل می گیرد . با توجه به این تعریف خانواده ، فرهنگ و محیطی که فرد در آن رشد کرده است تاثیر زیادی روی فرد دارد . سالیوان^۷ (۱۹۵۳) ؛ به نقل از کوینت^۸، (۲۰۰۶) بیان کرد والدین در تلاش فرد برای رشد و پیشرفت تاثیر می گذارند . وی معتقد بود فهم اولیه فرد از خودش ، توسط والدین و افراد مهم تحت الشعاع قرار می گیرد . وقتی فرد واکنش افراد مهم را نسبت به تلاش و پیشرفتش به طور

^۱- Petty . S.

^۲- Staley . F . G ..

^۳- Fasko . D.

^۴-Grubb . D.

^۵-Rogers.C.

^۶-Wood . P . C . & Hillman . S . B . & Sawilowsky . S . S .

^۷- Sullivan , H . S .

^۸- Quint . B.

والدین و افراد مهم تحت الشعاع قرار می گیرد. وقتی فرد واکنش افراد مهم را نسبت به تلاش و پیشرفتش به طور مثبت نبیند، در واکنش به عکس العمل دیگران، در رفتار خود تغییر ایجاد کرده و دست از تلاش و کوشش برمی دارد.

از نظر فرولیچ (۱۹۹۵) ترس از موفقیت با خود پنداره پایین رابطه معنادار دارد و این افراد مستقیماً به شکلی درمی آیند که دیگران انتظار دارند. اینان خود را بر اساس خواست غیرخود دگرگون می کنند، تا رضایت آنها را جلب نمایند.

ولی آیا بین منبع کنترل و خود پنداره رابطه وجود دارد؟ تحقیقات (بارتال، ۱۹۷۸؛ واینر، ۱۹۷۴؛ سیرارد، ۱۹۷۵؛ به نقل از گیچ و برلاینر، ۱۹۹۲؛ رالف، کاندیدا و آنتونینا^۱، ۲۰۰۲؛ شچمن، کیلیت، فاس، فلاشر^۲؛ ۲۰۰۲) نشان داده خود پنداره فرد به منبع کنترل بستگی دارد. دانش آموز با مکان درونی کنترل برای موفقیت و با مکان بیرونی برای شکست، پیشرفت را با خود پنداره مثبت پیوند می دهد.

^۱-Gage . N . L . & Berliner . D . C .

^۲-Raiph . A . & Candida . W . & Antonina . G .

^۳- Shechtman & Gilat . I & Fas . L & Flasher . A .

برای بررسی و درک بیشتر مفهوم ترس از موفقیت دو سازه منبع کنترل و خودپنداره به عنوان دو متغیر پیش بین در این تحقیق مورد آزمون قرار گرفته است و تلاش محقق بر بررسی رابطه بین منبع کنترل و خود پنداره با ترس از موفقیت متمرکز می باشد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت تحقیق حاضر در بررسی تعاملات چندگانه متغیرهای خودپنداره و منبع کنترل با هم و در ارتباط با ترس از موفقیت است . تحقیق حاضر در این زمینه ، و نتایج آن می تواند به شناخت علمی دقیقی از روابط بین متغیرها کمک نماید و ابعاد بیشتری از سازه های مورد بررسی را که تاکنون ناشناخته مانده است آشکار سازد .

با توجه به اینکه خودپنداره و منبع کنترل ویژگی های شخصیتی و انگیزشی افراد را در درون خود دارد ، با مطالعه این دو متغیر و تعاملات این دو با هم و در ارتباط با ترس از موفقیت از زوایا و جنبه های گوناگون ، می توان گامی کوچک در جهت شناخت موانع پیشرفت افراد و از میان برداشتن این موانع داشت . اطلاعات این تحقیق می تواند در اختیار والدین ، معلمان و مشاوران که زمان زیادی را با جوانان سپری می کنند ، بگذارد تا با شناخت دقیق این سازه ها و رابطه آنها با هم شرایط مناسب تری برای رشد جوانان فراهم شود .

¹-Kumari . R.

²-Suvarna . p . & Immanua . L . T.